

ZPRAVODAJ

PRACHATICKÉHO MUZEA
3-4/2015

Podzim-zima 2015

VÝSTAVY:

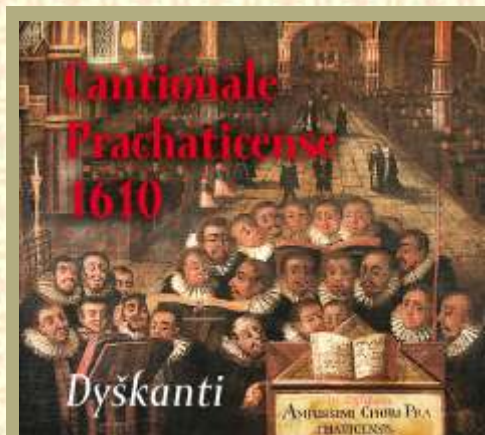
HLAVNÍ BUDOVA - Velké náměstí 13

8. září Retrogaming

Počátky osobních počítačů u nás

Interaktivní výstava o historických počítačích a starých hrách
(do 1. 11.)

18. listopadu Cesta světla - z historie svícení (do 30. 12.)

Cancionale Prachaticense / Prachatický kancionál / The Songbook of Prachatic 1610

Dyškanti

Praha: KLP – Koniasch Latin Press 2013

ISBN: 978-80-87773-22-2

Počet stran: 34 + CD

Obrazová příloha: 5 barevných obr.

Rozměr: 140 × 125 mm

Vázané

Hmotnost: 155 g

Cena: 220,- Kč

Kniha/CD s renesanční hudbou v interpretaci českobudějovického souboru Dyškanti – zpěváků a hráčů na historické hudební nástroje – pod vedením Martina Horyny, muzikologa a editora starších českých hudebních památek. Promyšlená dramaturgie nahrávky představuje reprezentativní výběr skladeb Prachatického kancionálu, významné hudebního rukopisu, jež vytvořil po roce 1610 bakalář Karlovy univerzity Václav Vít Chlumecký ve škole sv. Haštala na Starém Městě pražském a v roce 1614/15 si ho přinesl do svého nového působiště v Prachaticích. Rukopis obsahuje více než 150 skladeb, v převážné většině polyfonních pro čtyři až šest hlasů. CD přináší pět skladeb: úvodní část nahrávky je stylizována jako matutinum před úsvitem Božího hodů velikonočního (Matutinum in festo Resurrectionis Domini), proprium následující ranní mše je nahrazeno písní od Velikonoc do Božího těla (Missa Dominicalis), odpolední nešpory jsou ve znamení adventu (Vespere de Adventu Domini) a poslední večerní hodinové bohoslužbě (Completerium de Quadragesima) předcházejí skladby s postní a pohřební tematikou (Cantus poenitentiales). Úvodní studie Martina Horyny je paralelně otištěna v angličtině, texty skladeb jsou uvedeny originálním zněním a jsou přeloženy do češtiny a angličtiny.

Rertogaming

Počátky osobních počítačů u nás

Regionální muzeum v Litomyšli nám nabídlo interaktivní putovní výstavu historických počítačů, která zachycuje historii výpočetní techniky od počátků po polovinu 90. let 20. století. Největší pozornost byla věnována počítačovým hrám a domácím počítačům a konzolám z 80. let - československým i zahraničním. Jednotlivé exponáty byly představovány přístupnou formou - nezbytné technické informace doplňovaly různé zajímavosti. Návštěvník se seznámil také s herními hity, s dobovými herními časopisy, s problematikou pirátství apod. Součástí výstavy bylo „pařanské doupě“ - herna s historickými počítači, herním automatem i s moderními PC s emulátory. Pamětníci si mohli připomenout ve své době populární hry od Pac-Mana nebo Space Invaders přes Prince of Persia po Cannon Fodder nebo Street Fighter II. Řada her si zachovala svoji hratelnost dodnes, a tak si i ti nejmladší návštěvníci, zvyklí na dokonalou grafiku a zvuk, s chutí zahráli Dynablaster, Lemmings nebo Vroom.

Cesta světla Z historie svícení

Před dávnými lety spatřili pastýři na obloze světlo hvězdy, která jim označila místo narození malého Ježíška, A od těch dob slavíme Vánoce. Ty jsou se světlem spjaty přímo bytostně. I my dnes vyvoláváme „ducha Vánoc“ mihotavým světlem svíček. Světlo svíček nám pomáhá zastavit čas a trochu se přiblížit předkům.

Čím ale vlastně naši předkové běžně svítili? Používali svíčky jenom ke slavnostním příležitostem, podobně jako dnes my, nebo bylo jejich světlo každodenní záležitostí? A jaké měli další osvětlovací prostředky? A čím vlastně rozdělávali oheň, když ještě nebyly sirky nebo zapalovače? Odpovědi na tyto otázky jste našli na naší výstavě.

Moderátorová lampa
na rostlinný olej

Petrolejevá lampa
z porcelánu a skla

Kovový secesní svícen

Prachatické muzeum vás pozvalo na Cestu světla historií. Podívali jsme se, čím svítili Římané a co se od té doby změnilo. Podívali jsme se, jaká vylepšení v komfortu svícení nám přineslo 18. století a jaké závratné novinky přinesla staletí 19. a 20. Seznámili jsme se s „high-tech“ součásti tehdejších domácností - astrální a moderátorovou lampou. Přesvědčili jsme se, jak rozmanitý může být svět

Stolní svícný z plechu či mosazi

petrolejových lamp. A samozřejmě nechyběly ani svícný - kovové, porcelánové, skleněné, dřevěné nebo plechové, jednoduché i složitě zdobené. Základem výstavy byla nově zrestaurovaná sbírka svítidel Prachatického muzea. Doplněna byla o poklady z jiných jihočeských a západočeských muzeí. Cesta světla tak nabídla pestrou škálu historických svícnů, lampiček a luceren. Vždyť zimní krátké dny jsou jako stvořené k tomu, abychom si na ně „posvítili“.

Cestovní lucerny

Vernisáž výstavy

Výstavou Cesta světla se Prachatické muzeum přihlásilo k Mezinárodnímu roku světla, kterým byl rok 2015 vyhlášen.

Dub (Pošumavské záměčky - 10.)

Pět kilometrů jihozápadně od Bavorova leží uprostřed rozlehlé kotliny osada Dub. Horizont s táhlými vlnami zalesněných vrchů ovládá bílá zřícenina rožmberského hradu Helfenburku, z jehož vyhlídkové věže lze spatřit jeden z nejkrásnějších pohledů na Šumavu a Pošumaví. Dub má také svou dominantu; čtyřkřídový novogotický zámek s vysokou věží a rozlehlým parkem, jehož osudy v předminulém století inspirovaly jednoho zapomenutého českého spisovatele.

Dub je starobylá pošumavská obec, o které máme první zmínku již z roku 1274. Tehdy tu sídlila místní zemanská rodina, o které toho moc nevíme. Znamější je rod Dubských z Třebomyslic, který Dub držel od poloviny 15. století do třicátých let století následujícího a potom se vystěhoval na Moravu. Při prodeji panství Diviši Boubínskému z Ujezda se v roce 1543 poprvé uvádí tvrz s dvorem a vsí Dubem. Na počátku 17. století byl majitelem Dubu Pavel Kavka z Říčan, jeden ze zemských správců za stavovského povstání proti Habsburkům v letech 1618 - 1620. Po bitvě na Bílé Hoře mu byl majetek zkonfiskován, ale po složení určité sumy jej mohla dále vlastnit jeho manželka Anežka Hodějovská z Hodějova. Její vládou si můžeme vysvětlit, jak se na Dub dostala dvě renesanční ostění s aliančním znakem Hodějovských a letopočtem 1607. Původně byla osazena na řepické tvrzi a dnes je lze spatřit v přízemí nad oknem na východní straně dubského zámku.

V roce 1651 koupil Dub Miroslav Markvart z Hrádku a z doby dělení majetku mezi jeho potomky v roce 1671 se nám dochoval popis dubského panství. Patřily k němu tehdy renesanční tvrz, dva dvory a vesnice Dub, Borčice, Újezdec, Lhota, Horní a Dolní Nakvasovice a Želibořice. Potom se majitelé v rychlém sledu střídali a od sklonku 18. století se mezi nimi objevují vedle šlechticů i zbohatlí měšťané. V roce 1839 přichází na Dub rytíř Mořic z Heniksteinu z bohaté pošlechtěné židovské rodiny. Stará tvrz se mu jako sídlo nezamlouvala a tak se rozhodl původní sídlo Dubských z Třebomyslic přestavět v tehdy módním novogotickém slohu. V letech 1854 - 1860 dostal zámek podle projektu profesora architektury na Českém vysokém učení technickém Josefa Niklase svou dnešní podobu jednopatrové novogotické budovy s obdélným půdorysem. Uprostřed jižního průčelí, obráceného do anglického parku, stojí vstupní věž s balkónem a ochozem. Po obou stranách vstupu jsou systematicky umístěny rizality s vížkami. Celý zámek je ověnčen vížkami a cimbuřím a do stejné podoby jsou sladěna i okolní hospodářská stavení a dlouhá zeď kolem rozsáhlého parku. Mořic z Heniksteinu se přestavbou dubského zámku i nákladným životem velmi zadlužil a v roce 1865 musel panství prodat baronu Josefu Františkovi Odkolkovi z Újezdce. Sám společensky klesl na pouhého ředitele panství v Kolíně a později odešel do Rakouska, kde v roce 1879 jako soukromník zemřel.

Zámek Dub před novogotickou přestavbou

Zajímavý společenský život na dubském zámku během vlády Mořice z Heniksteinu literárně zpracoval Bohumil Havlasa, rodák z nedalekých Strunkovic nad Blanicí. Dnes prakticky neznámý spisovatel žil v letech 1852 - 1877 a za pouhých 25 let stihl mnohé; byl hercem, novinářem, spisovatelem i cestovatelem a nakonec i bojovníkem proti Turkům na Balkáně. Vstoupil do řad ruské armády a na zranění v rusko - turecké válce nakonec zemřel. Rok před svou smrtí vydal román Tiché vody, romantický příběh ze zámeckého prostředí. Z vlastní rodiny

Slavnostní vstupní schodiště zámku

Opravený interiér prvního patra

dobře znal poměry na dubském zámku, kam jeho otec Filip Havlasa jako lékař často dojížděl. Románový baron Königsberg si užíval na zámku mezi svou manželkou a milenkou, s kterou měl nemanželské dítě, a jeho synovec setník Binelli zároveň sváděl neter barončiny manželky, jeptišku sestru Amátu. Ta však milovala zámeckého lékaře dr. Vlčka, shodou okolností již ženatého. Složitý propletenec hříšných i čistých lásek končí tragickou smrtí sestry Amáty, prodejem zadluženého panství a odchodem barona s milenkou do ciziny. Dubská skutečnost opravdu nesla rysy tohoto románového melodramatu, ale dramatických a tragických prvků v ní bylo méně. Mořic z Heniksteinu se zamiloval do sestřenice své ženy Walpury, baronky Berty Gameraové a žil s ní opravdu příležitostně na dubském zámku. Tam také mladá žena v roce 1858 v pětadvaceti letech svobodná zemřela, podle záznamu v matrice na vykrvácení. Románový Binelli se ve skutečnosti jmenoval Benoni a nebyl vojákem a zámecký lékař dr. Vlček nebyl nikdo jiný, než Havlasův otec Filip. A jak jsme již slyšeli, také konec majitele panství se s románem shodoval. Jen do ciziny odjížděl Mořic z Henikesteinu bez své dubské milenky. Ta v té době již několik let odpočívala u zdi dubského kostela.

Zámek v Dubu se po roce 1989 vrátil původním majitelům a v jeho zdech i v okolním parku utichl mladý smích studentů střední zemědělské školy, která tam sídlila v dobách socialismu. V roce 1998 koupil zámek ing. Jaroslav Janoušek z Hořovic, stavební inženýr, který má přes svou manželku kontakty se šlechtou v českých zemích i za jejich hranicemi.

Rodina současných majitelů zámku

Teprve s novým majitelem skončily pro zámek staré časy a zasvitla naděje, že se tento stavební skvost probudí k novému životu. Janouškovi začali se skromnými prostředky s pozvolnou opravou. Jejich cílem je návrat do pokud možno původní podoby novogotické stavby Josefa Niklase z poloviny 19. století. Zámku se postupně vrací zašlé kouzlo a zanesený půvab. Každá nová návštěva zámku znamená i obdiv dalšímu obnovenému střípku jeho původní krásy. Příštím majitelem zámku Dub bude syn současného majitelského páru Daniel baron Battaglia di Sopramonte e Ponte alto, kterého do staré italské šlechtické rodiny adoptovala její poslední členka baronka Blanka Battaglia.

Zlatá cesta. Zahájení výzkumu bavorské solné stezky do Čech - 2. část

Během výzkumných sezón 2014 a 2015 se prozkoumávala česká část Zlaté cesty mezi Horskou Kvildou a státní hranicí s Německem. Na necelých 20 kilometrech dlouhém úseku odhalil výzkum 9 pozůstatků této středověké komunikace v celkové délce 6,5 kilometru. Do současnosti se tak, také díky odlehlé a dlouhou dobu nepřístupné poloze, dochovala celá třetina trasy Zlaté cesty.

Pozůstatky Zlaté cesty nad Březníkem a před státní hranicí s Bavorskem

První pozůstatek nalezneme hned pod Horskou Kvildou, druhý a třetí se dochovaly mezi usedlostí Horní Antýgl a Filipovou Hutí, čtvrtý mezi Filipovou Hutí a Modravou, pátý v trase tzv. staré březnické cesty nad jižním okrajem Modravy, šestý před severním okrajem Cikánské slati, sedmý mezi Cikánskou slatí a Trampusovým křížkem na staré březnické cestě, osmý klesá v malém lesíku k bývalé hájovně a dnešnímu informačnímu centru Národního parku Šumava na Březníku a konečně devátý stoupá od Březníku téměř nepřetržitě až k státní hranici s Bavorskem. Devátý pozůstatek Zlaté cesty pokračuje i na německém území až k hraničnímu přechodu Modrý sloup.

Na mnoha místech můžeme spatřit krásně dochované hluboké a velmi výrazné úvozy a trasa Zlaté cesty tu po celém svém průběhu prochází malebnou šumavskou

krajinou. Její pestrost a přírodní ojedinělost potvrzuje i fakt, že značná část trasy leží v nejpřísněji chráněných zónách Národního parku Šumava. Asi nejkrásněji dochovaný je osmý pozůstatek Zlaté cesty, který se klikatí západně od dnešní turistické trasy dolů směrem na Březník a je velmi výrazný a krásně zřetelný s vykrouženými zatačkami a hlubokou ústřední kolejí, jejíž dno je pokryto mechem a místy padlými stromy, větvemi a kletím.

Nedílnou součástí výzkumu Zlaté stezky a nyní Zlaté cesty je i průzkum v terénu objevených a dochovaných pozůstatků detektorem kovů. Jeho cílem je získat materiál, který by přispěl nejen k datování těchto systémů i jednotlivých úvozových cest, ale zároveň ilustroval všední život soumarů. Za léta 2014 a 2015 jsme na Zlaté cestě získali soubor 105 předmětů, které se v současné době konzervují a dokumentují. Obecně lze konstatovat, že nálezy stejně jako v případě Zlaté stezky i zde velmi dobře dokumentují provoz na zkoumané komunikaci v období středověku a raného novověku. Jedná se především o podkovy (některé typické soumarské vrcholně středověké) a hřebíky podkováky, torzo třmenu, dále různá kování, předměty denní potřeby a zbraně. Zcela výjimečný je nález gotického tesáku, předběžně datovaného do 15. století. Většina nalezených artefaktů přesvědčivě dokazuje použití koní v rámci soumarských karavan, v pozdější době i vozů a rovněž ozbrojenou ochranu karavan, případně i násilné střety. Potvrzena je tak očekávaná a historicky doložená skutečnost, že v prostoru Zlaté cesty probíhal ve středověku a v období raného novověku čilý provoz a obchodní činnost. Po sezónách 2014 a 2015 bude v roce 2016 výzkum Zlaté cesty pokračovat dokončením české části. Pokud bude schválen evropský projekt, vypracovaný s německými partnery, mohlo by se také začít s výzkumem Zlaté cesty na německém resp. bavorském území.

Gotický tesák nalezený na Zlaté cestě

PUBLIKACE K ZAKOUPENÍ:

ZLATÁ STEZKA - Sborník Prachatického muzea

- ročník 14, 2007 (92,-Kč)
- ročník 15, 2008 (120,-Kč)
- ročník 16, 2009 (140,-Kč)
- ročník 17, 2010 (85,-Kč)
- ročník 18, 2011 (93,-Kč)
- ročník 19, 2012 (117,-Kč)
- ročník 20, 2013 (105,-Kč)
- ročník 21-22/2014-2015 (117,-Kč)

ZLATÁ STEZKA 1. Prachatice - státní hranice

- František Kubů, Petr Zavřel (280,-Kč)

ZLATÁ STEZKA 2. Vimperk - státní hranice

- František Kubů, Petr Zavřel (290,-Kč)

ZLATÁ STEZKA 3 Kašperské Hory - státní hranice

- František Kubů, Petr Zavřel (350,-Kč)

PŘÍBĚHY Z PLÁNÍ - Pavel Fencel, Jan Antonín Mager (40,-Kč)

KLOSTERMANNOVÉ NA ŠUMAVĚ - Jan Antonín Mager,
Pavel Fencel (30,-Kč)

KAPLE PRACHATICKA POHLEDEM GENEALOGA - Jan Antonín
Mager (65,-Kč)

RYTMISTR FRANZ WOLSCHANSKY - Jan Antonín Mager (35,-Kč)

KONTAKT:

Prachatické muzeum

Velké náměstí 13, 383 01 Prachatice

tel.: 388 311 419

E-mail: muzeum@prachatickemuzeum.cz

www.prachatickemuzeum.cz

Zpravodaj Prachatického muzea

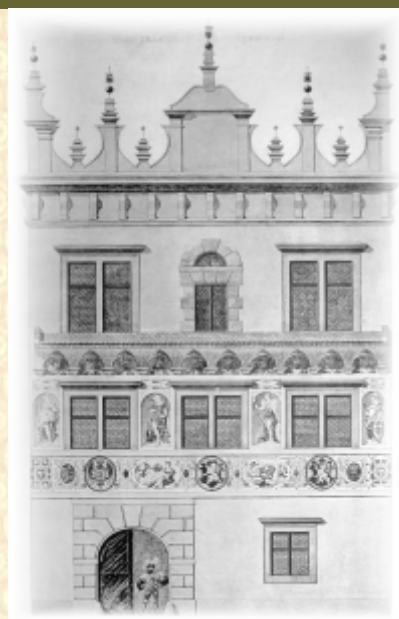
Text: odborné oddělení PM

Grafické zpracování, tisk:

Zdenka Oberfalcerová

Vydalo: Prachatické muzeum 2015

Propagační tiskovina - neprodejné

Cesta světla

z historie svícení

18. 11. - 30. 12. 2015

Vánoční výstava

Prachatického muzea

otevřeno úterý - neděle 10 - 16 hod

 Jihočeský kraj

Titulní strana: Moderátorová lampa na rostlinný olej,
R. Ditmar Wien, 19. století